

KONSTITUCIJOS DVASIA

Doc. dr. Egidijus Kūris

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas
Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas
Didlaukio g. 47, 2057 Vilnius
Telefonas 262 40 33
Elektroninis paštas e.kuris@lrkt.omnitel.net

Pateikta 2002 m. spalio 31 d.

Parengta spausdinti 2002 m. gruodžio 5 d.

*Recenzavo Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės katedros docentas
dr. Armanas Abramavičius ir Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės teisės katedros docentas
dr. Egidijus Jarašiūnas*

S a n t r a u k a

Straipsnis skirtas konstitucijos sampratai, kuri analizuojama remiantis normatyvinio ir deskriptyvinio metodų skirtumu, aptarti. Teigiama, jog „konstitucinį minimumą“ sudaro konstituciškai išskiriami valdžių sandaros santykiai, tuo tarpu kiti, tegu ir visuotinai paplitę konstitucijų turinio elementai, įskaitant ir žmogaus teisių katalogą, išskiriami deskriptyviai. Tokia konstitucijos samprata, kai ir vienu, ir kitu metodu išskiriami konstitucijų požymiai įtraukiami į bendrąją *konstitucijos* sąvoką, atskleidžia konstituavimo ir konstitucionalizavimo skirtumo ignoravimą. Toks ignoravimas lemia tai, kad pastaraisiais dešimtmečiais išryškėjusi teisės konstitucionalizacijos tendencija suprantama kaip vienpusis procesas, reiškiantis vis didesnę konstitucijos skverbimąsi į ordinarinę teisę, tačiau nutylima, jog įvairių teisės šakų nuostatų eskalavimas iki konstitucinio lygmens reiškia, jog pati konstitucija yra teisės konstitucionalizacijos rezultatas. Ji yra pirmiausia fundamentalių principų kompleksas. Konstituciniai principai užtikrina abi konstitucijos „egzistencines sąlygas“ – jos stabilumą ir dinamiškumą. Konstitucinių principų plečiamasis aiškinimas leidžia įtvirtinti konstitucijos dvasios primatą prieš konstitucijos raidę, anaip tol nepaneigiant konstitucijos lingvistinio aiškinimo reikšmės.

1. Konstitucija dažnai lyginama su visuomenės sutartimi *à la Rousseau* [1]: teigiama, kad šiuo ypatingu teisės aktu „įsteigiama valdžia“ ir susitariama dėl pamatinių politinės bendruomenės gyvenimo dalykų – kokia bus valdžios sandara [2] (viešosios valdžios organizacija ir funkcionavimo procedūros), bei kokius svertus turės individas, kad atsilaikytų prieš valdžios (realų ar potencialų) spaudimą. Valdžios sąrangos santykiai *visada* reguliuojami konstituciškai ir yra tarsi „konstitucinis minimumas“: kad valdžia galėtų valdyti, pirma reikia pozityviai įtvirtinti („susitarti“), kas yra toji valdžia ir kokius įgaliojimus ji turi. Valdžios „įsteigimas“ ir yra jos konstitavimas (*constitution*), arba konstitucijos kūrimo aktas, tad kalbėjimas apie „konstitucinį valdžios įsteigimą“ yra tautologiškas. Minėtas „konstitucinis minimumas“ yra nulemtas normatyviai; jis yra valstybės, kaip *politinės* bendruomenės, sąlyga. Kokiame pozityviosios teisės akte jis yra įtvirtintas (juolab ar tas aktas yra vadinamas „konstitucija“ ir ar jis apskritai yra rašytinis dokumentas), yra pozityviosios teisės analizės ir (gal kiek mažesniu mastu) teisės istorijos klausimas, o rašytinio, juolab bendro konstitucinio akto nebuvimas anaip tol nereiškia, jog toje bendruomenėje konstitucijos nėra. Tiek, kiek tam tikra bendruomenė yra *politinė* (vadinasi, organizuota ir dėl to santykiškai tvari) bendruomenė, tiek ji negali apsieiti be konstitucijos, kaip šios bendruomenės *organizacijos pagrindų nustatymo*; pačios konstitucijos formalios savybės (įskaitant jos išraiškos formą) šiuo atžvilgiu nėra reikšmingos.

Visuotinai paplitęs konstitucijos kaip „pagrindinio“ įstatymo apibūdinimas reiškia, kad konstitucija laikytina ne teisės aktu, reguliuojančiu kokius nors santykius, kurie, lyginant su

kitais, skiriasi savo turiniu (bet kažkodėl yra „pagrindiniai“, t. y. svarbesni ar net svarbiausi), o tokiu teisės aktu (nesvarbu, turinčiu rašytinę išraišką ar įkūnytu papročiuose bei tradicijose), kurio teisinė galia yra aukštesnė nei kitų teisės aktų. Teisinės galios viršenybė suponuoja, kad visi kiti teisės aktai turi neprieštarauti konstitucijai (kitas klausimas, ar pati konstitucija teikia kokį nors mechanizmą, užtikrinantį teisėkūros subjektų pareigos neleistis teisės aktų, prieštaraujančių konstitucijai, vykdymą) – tai yra *konstitucionalizmo* principo esmė ir *konstitucionalistinio požiūrio* į teisinį reguliavimą šerdis. Konstitucija, būdama savo teisine galia viršesnė už visus kitus teisės aktus, teikia pagrindą teisės sistemos hierarchijai [3]; šiuo atžvilgiu pozityviosios teisės hierarchinė sistema koreliuoja su politinės bendruomenės valdžios sistemos institucine hierarchija (nors nedera bandyti įžvelgti kokią nors tiesioginę teisinės galios atitiktį, juolab priklausomybę visais institucinės hierarchijos lygmenimis). Konstitucijos funkcija – valdžios sprendimų legalizavimas, taigi ir legitimavimas.

Tai grynai normatyvinis (t. y. normatyvistinis) konstitucijos funkcijos (teisės sistemoje) aiškinimas. Jo nepaneigia net pastaruoju metu populiarėjanti sociologinės (societarinės?) paradigmos hipertrofavimo suformuota „kritinė“, „pluralistinė“ arba „neorealistine“ (visi epitetai sąlygiški) teisės samprata, kurioje teisės nuostatos suprantamos kaip susijusios ne subordinacijos, bet koordinacijos ryšiais, o pati teisės sistema – jau ne kaip „piramidė“, o kaip „tinklas“ [4], savotiškas interneto analogas: net jeigu pliuralizmas pripažįstamas imanentine teisės sistemos savybe (nors tam reikia, kad būtų ištrinti teisės kaip „privalomybės“ ir jos raiškos formų, taip pat teisės sistemos ir teisinės sistemos) skirtumai, esant reikalui taikyti koegzistuojančių ir tuo pat metu konkuruojančių teisės sistemų nuostatas (galbūt net tokias, kurios paneigia viena kitą), pirmas klausimas, į kurį reikia akademiškai ir profesiskai sąžiningai atsakyti, yra štai koks: kas legitimuoja ir legalizuoja šias koegzistuojančias teisės sistemas? Kitaip tariant, kas lemia, kad jos yra *teisės* sistemos? Suprantama, kad norint jas legitimuoti ir legalizuoti, *galiausiai* būtina rasti *vieną* kriterijų, lemiantį jų abiejų *teisiškumą*, priklausymą tam tikram „pan–teisiniam“ konglomeratui. Šio *vienintelio* kriterijaus šaltinį galima vadinti įvairiai (nelygu teorinis kontekstas), bet jo funkcija visuomet yra ta pati – tai teisinio autoriteto *konstitavimas*. Jeigu neįtikina konstituciją pagrindžiančią pamatinę normą preziumuojantis kraštutinis pozityvizmas *à la Kelsen*, galima pasitelkti nuosaikesnę pozityvizmo (tiksliau, H. L. A. Harto neopozityvizmo, inkorporuojančio ir nuosaikų sociologizmą) formą, teigiančią vadinamųjų „antrinių“ normų (pripažinimo, keitimo ir bylų sprendimo taisyklių) bei teisės subjektų elgesį tiesiogiai reguliuojančių „pirminių“ normų simbiozę: galima teigti, kad šioje koncepcijoje (net nevarojant *konstitucijos* termino) postuluojuama *ta pati* konstitucijos normatyvinė, *teisinė* funkcija: be to, ši funkcija „išskleidžiama“, parodant jos vidinę diferenciaciją. Toks konstitucijos funkcijos aiškinimas irgi yra normatyvinis, nors ne (bent ne taip atvirai) normatyvistinis.

2. Konstitucinės teisės literatūroje pabrėžiama, jog *konstitucijos* sąvoka gali būti (ir yra) vartojama ne tik teisės aktui, kuriame aukščiausiu teisiniu lygiu reguliuojami tam tikri visuomeniniai santykiai, bet ir tam tikrai faktinei šių santykių būklei valstybėje apibūdinti. Gerai žinomas vadinamosios „juridinės“ ir „faktinės“ konstitucijos skirtumas; pirmoji turinti būti teisininkų profesinio dėmesio objektas, tuo tarpu pastaroji turėtų dominti pirmiausia politologus, sociologus, istorikus ir tuos (kitus) socialinių (bei humanitarinių) mokslų atstovus, kuriems „sunorminta“, *formalioji* visuomenės gyvenimo pusė neužgožia tikrojo visuomenės būvio, t. y. tuos, kuriems privalomybė yra aktuali (jeigu ji apskritai yra aktuali) tik tiek, kiek ji yra vienas iš *realių* esybės veiksmų. Taip pat laikomasi požiūrio [5], kad net jeigu tarp konstitucinių *formalia* ir konstitucinių *realia* galima kokia nors sutaptis, tai tik tuo atžvilgiu, jog konstituciniai *realia* visuomet būna „talpesni“ už konstitucinius *formalia*, nes kiekvienoje valstybėje, turinčioje dokumentą, vadinamą „konstitucija“, konstitucinės teisės šaltiniai, be konstitucijos *per se* bei kitų *statutų* (t. y. be rašytinių teisės šaltinių), apima konstitucinius papročius, tradicijas, kitaip tariant, konstitucines *konvencijas*, o kai kuriose šalyse – dar ir kitus sunkiau identifikuojamus šaltinius (pvz., Anglijoje – monarcho prerogatyvą). Išties konstitucinių *formalia* ir konstitucinių *realia* skirtumas yra labai svarbus ne tik išryškinant tai, kas konstitucijose yra deklaratyvu, fiktyvu, galbūt net „fasadiška“, ir leidžiant šiuo pagrindu kritikuoti egzistuojančią politinį režimą ir visuomeninę santvarką, bet ir kuriant nuoseklią konstitucinės tei-

sės šaltinių sistemą. Tačiau šio skirtumo taip pat būtina paisyti ir apibrėžiant „centrinę“ konstitucinės teisės mokslo sąvoką – *konstitucijos* sąvoką. Teisės ir fakto skirtumas yra esminis skirtumas, neleidžiantis suplakti teisinės dogmatikos (ir apskritai jurisprudencijos) su (kitais) socialiniais mokslais, kalbant H. Kelseno terminais – normų mokslų (teisės bei etikos) su priešastingumo mokslais, kuriems priskirtini ir politikos (bei apskritai socialiniai) mokslai. *Faktas apibrėžiamas deskriptyviai, teisė – normatyviai.*

Teisės ir fakto skirtumo paisoma apibrėžiant bet kurios teisės šakos (civilinės, finansų, baudžiamosios, darbo ir kt.) dalyką. Paradoksalu, tačiau konstitucinė teisė yra toji teisės sritis, kurioje formuluojant „centrinės“ (t. y. *konstitucijos*) sąvokos apibrėžimą teisės ir fakto skirtumas dažnai ignoruojamas. Šis ignoravimas dar paradoksalesnis dėl to, kad nors paabrėžiama, jog konstitucinės teisės mokslas apsiriboja „formaliąja“ konstitucija, tačiau kartu konstitucija apibrėžiama jos ypatingą (aukščiausią) teisinę galią ir jos reguliuojamų santykių turinį arba „ratą“ nurodant *kaip lygiaverčius* skiriamuosius bruožus: konstitucija yra aukščiausios galios teisės aktas, reguliuojantis valstybės valdžios sąrangą, pilietybės santykius, žmogaus ir piliečio teises ir pareigas (t. y. individo santykius su valstybe), savivaldos santykius (federacinėse valstybėse – ir federalinės valdžios santykius su federacijos subjektais) ir kt. [6]. Svarbiausia yra tai, kad toks *apibūdinimas* nėra neteisingas: dauguma konstitucijų *iš tikrųjų* įtvirtina individo teisinį statusą, jose paprastai esama normų, nustatančių vietos savivaldos pagrindus ir t. t. Bet tokia konstitucijos *definicija* metodologijos požiūriu nėra be priekaištų, nes deskriptyvinis metodas tarsi nejučia įsiskverbia į normatyvumo domeną.

Greta valdžios sąrangos, t. y. „konstitucinio minimumo“, jokio (kito) *a priori* nulemto ir dėl to tarsi „universaliai privalomo“ konstitucijos turinio *nėra*. Minėta, kad valdžios konstitavimas yra valstybės, kaip *politinės* bendruomenės, sąlyga, taigi jis yra nulemtas normatyviai. Visi kiti santykiai *savaime* nėra *būtinai* bet kokios konstitucijos reguliavimo dalykas. Ką, be valdžių sąrangos santykių, dar įtvirtina (gali įtvirtinti) tam tikros valstybės konstitucija (ar dauguma konstitucijų), nustatoma *ne normatyviai, o deskriptyviai*. Nors daugumoje konstitucijų vadinamasis žmogaus teisių katalogas yra vienas svarbiausių skirsnių, struktūriškai dažnai aplenkiantis valdžios instituciniams aspektams skirtus konstitucijų straipsnius/skirsnius, individo ir valdžios santykius priskirti „konstituciniam minimumui“ nėra pagrindo; šiame kontekste prisimintina, kad, pavyzdžiui, (viena pirmųjų kodifikuotųjų) JAV 1787 m. Konstitucija kurį laiką apsiėjo be Teisių bilio. Kai kuriose valstybėse, paprastai įvardijamose kaip neturinčiose rašytinių konstitucijų (pvz., Saudo Arabijoje), konstitucinių dokumentų funkciją bent iš dalies atlieka religinio turinio tekstai, kuriuose individo santykių su valstybe reguliavimą atstoja ir pakeičia individo ir religinės bendruomenės, kaip oficialios visuomenės organizacijos, santykių nustatymas. Matyt, vienintelis argumentas, leidžiantis (verčiantis?) į konstitucijos definiciją įtraukti individo ir valstybės santykius, yra visai ne tas, kad šie santykiai *a priori* suponuoja jų reguliavimo konstitucinį lygmenį, o tas, kad individo ir valstybės santykių pagrindų nustatymas yra absoliučios daugumos šių dienų konstitucijų neatskiriama dalis. Beje, itin detalus šių santykių reglamentavimas konstitucijose gali lemti pernelyg didelį kon

stitucinių *realia* ir konstitucinių *formalia* atotrūkį ir būti rimtas pagrindas kritikuoti vadinamąsias aspiracines konstitucijas [7].

Grijžtant prie H. L. A. Harto „antrinių taisyklių“ modelio, reikia pasakyti, kad net vadinamosios keitimo taisyklės, jeigu jos ekstrapolijuojamos į pačius konstitucinio lygmens aktus, nėra būtinas konstitucijų elementas. Antai kai kurių valstybių konstitucijos imperatyviai draudžia pakeisti kai kuriuos konstitucijos straipsnius (trys Prancūzijos Konstitucijos, neleidžiančios jokiomis aplinkybėmis atsisakyti respublikinės valdymo formos, yra bene ryškiausias pavyzdys).

Tas pat pasakytina ir apie pačios konstitucijos keitimo tvarką. Žinome, kad daugelio valstybių konstitucijos keičiamos ypatinga (sudėtingesne, „apsunkinta“) tvarka, netaikoma paprastiesiems įstatymams. Tai – viena konstitucijos stabilumo prielaidų (kita vertus, kai kurios nekodifikuotosios ir net tam tikra apimtimi nerašytinės konstitucijos gali būti kur kas pavaresnės dėl pagarbos konstitucinėms tradicijoms, papročiams ir kitoms konstitucinėms konvencijoms; Anglija yra bene akivaizdžiausias pavyzdys). Šis konstitucijų požymis taip pat remiasi deskripcija. Priešingu atveju visuotinai pripažįstamas konstitucijų klasifikavimas į griežtas ir lanksčias būtų grindžiamas loginiu prieštaravimu ir (mažų mažiausia) neatitiktų to, kas lyginamajam konstitucionalizmui yra žinoma apie konstitucijų įvairovę.

3. Tokios *konstitucijos* sąvokos definicijos, kai jos skiriamieji bruožai yra identifikuojami remiantis ne tik normatyviniu, bet ir deskriptyviniu metodu, problemiško pabrėžimas gali atrodyti scholastiškas. Išties kokią *praktinę* reikšmę gali turėti visų kitų, išskyrus valdžios sąrangos (viešosios valdžios organizacijos), santykių eliminavimas iš bendrojo konstitucijos apibrėžimo ir kokie būtų tokio eliminavimo padariniai? Pirma, šis apibrėžimas taptų itin konseptyvus ir dėl to galbūt mažiau informatyvus. Antra, viešosios valdžios organizavimo ir funkcionavimo santykius (įvairiais aspektais, detaliau ar ne taip detaliai) reguliuoja ne tik konstitucija, bet ir kiti teisės aktai, tad gali kilti klausimas, kurie iš jų priskirtini konstitucijos reguliavimo sričiai, o kurie – kitoms teisės sistemos dalims (sritims, šakoms). Trečia, preziumuojant, jog tam tikri visuomeniniai santykiai yra arba gali būti konstitucinio reguliavimo dalykas vienoje nacionalinėse teisės sistemose (galbūt net daugumoje jų), o kitose jie yra arba gali būti už konstitucijos reguliavimo srities ribų, dėsningai kyla klausimas, kokioms teisės sritims (šakoms) jie priskirtini ir ar teisės skirstymas į šakas pagal reguliavimo dalyką apskritai gali būti grindžiamas kokiais nors objektyviais kriterijais. Dėl to konstitucijos apibrėžimas kaip aukščiausiosios galios teisės akto, įtvirtinančio viešosios valdžios organizacijos ir funkcionavimo pagrindus, reguliuojančio asmens ir valstybės santykius, nustatančio valstybės geografinį suskirstymą bei vietos savivaldos principus ir t. t., iš pirmo žvilgsnio atrodo visiškai priimtinas.

Vis dėlto tokia konstitucijos samprata (kurioje normatyvinis turinys suplakamas su deskriptyviomis charakteristikomis) atskleidžia dviejų svarbių sąvokų (kartu ir kategorijų) skirtumo nesuvokimą ar bent nepagrįstą jo ignoravimą. Viena iš jų jau minėta – tai *konstitavimo* (*constitution*) sąvoka, žyminti (mūsų nagrinėjamos problemos kontekste) valdžios „įsteigimą“, t. y. politinės bendruomenės viešosios valdžios organizacijos ir funkcionavimo pagrindų nustatymą. Antroji sąvoka (panašiai skambanti, bet visiškai netapati pirmajai) – tai *konstitucionalizacijos* (*constitutionalization*) sąvoka, žyminti pastaraisiais dešimtmečiais plačiai aptarinėjamą reiškinių, kai teisę vis labiau persmelkia konstitucijos arba, pasak E. Jarašiūno, „konstitucija vis labiau skverbiasi į visą teisinį gyvenimą“ [8]. Teisės konstitucionalizacija turi daugybę aspektų; vienas jų neabejotinai yra konstitucijos, kaip aukščiausios galios teisės akto ir visų kitų teisės aktų teisiškumo matas, reikšmės didėjimas, kurį lemia konstitucinės kontrolės mechanizmų įtvirtinimas, galimybė tiesiogiai taikyti konstituciją ir ginti savo teises tiesiogiai remiantis konstitucija, konstitucinių standartų (pirmiausia žmogaus teisių srityje) adresavimas ir žemesnės galios teisės aktams. Šiuo požiūriu teisės konstitucionalizacijos tendencijos konstatavimas yra veikiau ne normatyvinės analizės bei teisės dogmatikos, bet (pirmiausia) konstitucinės teisės sociologijos (ir apskritai teisės sociologijos) tezė. Maža to, šią tendenciją konstatuojant neatsargiai, minėta tezė turi potencijos virsti pagyra konstitucionalizmui (tai anaipol nereiškia, kad pagyrų jis nenusipelno!).

Tačiau „instrumentiniu“, teisiniu–techniniu (o ne politiniu ar sociologiniu, juolab verty-

biniu) požiūriu teisės konstitucionalizacija nagrinėtina (ir) šiek tiek kitu aspektu. Teisės konstitucionalizacija nėra (tik) „vienpusio eismo gatvė“, kurioje konstituciniai standartai „nuleidžiami“ iš konstitucijos aukštumos į ordinarinės (pirmiausia statutinės) teisės lygį. Šis procesas turi dvi kryptis. Ne mažiau svarbus yra *bottom-up* procesas („iš apačios į viršų“), kai atskirų teisės šakų normos „pakylėjamos“ iki konstitucijos lygmens. Pažymėtina, kad dėl to, jog konstitucija iš kitų nacionalinės teisės aktų išsiskiria stabilumu ir (paprastai) joje nėra itin dažnai daromos pataisos, šį antrąjį teisės konstitucionalizacijos aspektą lengviau pastebėti konstitucijas analizuojant lyginamuoju požiūriu. Dažniausiai minimos pasaulinės konstitucinės teisės raidos tendencijos – konstitucinių institutų demokratizacija ir (ypač) konstitucinės teisės socializacija kartu su konstitucinio reguliavimo konsolidavimu (kodifikavimu) – liudija, jog teisinis reguliavimas, anksčiau nustatytas įstatymuose (ar dar žemesnės galios teisės aktuose) ir priklausęs ordinarinės teisės sričiai, „migruoja“ į konstitucijos „teritoriją“. Ten patekęs jis *tampa* konstituciniu reguliavimu, konstitucijos savastimi. Konstitucija jį absorbuoja.

Lyginamoji konstitucijų analizė negali nebūti deskriptyvi. Deskriptyvi konstitucijų analizė leidžia teigti, kad nepaisant tam tikrų „tipiškų“ santykių grupių, būdingų absoliučiai daugumai konstitucijų, esama ir tokių santykių, kurie konstituciškai reguliuojami tik keliose, galbūt tik vienoje konstitucijoje. Nedaug terasime konstitucijų, kuriose būtų nustatytas parlamento nario priesaikos tekstas [9]. Buvusios (socialistinės) Jugoslavijos Konstitucija nustatė net buhalterinės apskaitos bei darbininkų savivaldos įmonėse pagrindus, t. y. reguliavo santykius, šiaip jau nebūdingus konstitucinei teisei. Naujoji Brazilijos Konstitucija nustato ne tik valstybės socialinės paramos nedirbančiajam dydį, bet ir pensinį amžių bei atostogų trukmę (reguliavimą, nuo kurio, pasak kai kurių kritikų, „šiaušiasi plaukai“ [10]). Šie (galbūt kraštutiniai) pavyzdžiai rodo, kad iš esmės *bet kurie* santykiai gali būti konstituciniai (t. y. *fundamentalūs*), jeigu jų teisinio reguliavimo svarba yra (arba konstitucijos autoriui atrodo esanti) tokia didelė, jog konstitucijos autorius juos reguliuojančioms teisinėms nuostatoms suteikia aukščiausią teisinę galią.

Taigi konstitucinė teisė negali turėti ir neturi savo specifinio dalyko, *nesiskiriančio* nuo kurios nors teisės šakos dalyko, nes jos dalyku („dalyko dalimi“) gali tapti visuomeniniai santykiai, kurie yra (visuotinai pripažįstami kaip) tam tikros teisės šakos dalykas. Tokio tam tikrų visuomeninių santykių tapimo *dar ir* konstitucinės teisės dalyku negalima pagrįsti normatyviai, jį sukelia tik (konstitucijos kūrėjo) valios aktas. Konstitucijoje aptiksime ir finansų, ir baudžiamojo proceso, ir darbo, ir socialinio aprūpinimo, ir kitų teisės šakų normų (ne tik viešosios, bet ir privatinės teisės, neišskiriant nė *valstybinės teisės, su visu savo specifiniu turiniu bei skirtingos teisinės galios šaltiniais* greitai imtos tituluoti konstitucine teise ir, deja, beveik praradusios savo autonomiškumą [11]). Pažymėkime, kad šiuo atžvilgiu nėra išimtis ir Lietuvos Respublikos Konstitucija. Antai nuostata, kad nusikaltimo vietoje sulaikytas asmuo per 48 valandas turi būti pristatytas į teismą, kur sulaikytajam dalyvaujant sprendžiamas sulaikyimo pagrindumas (20 str. 3 d.), yra ne tik Konstitucijos (Lietuvos konstitucinės teisės) norma, bet ir baudžiamojo proceso teisės pamatinė norma. Nuostata, kad biudžetiniai metai prasideda sausio 1 dieną ir baigiasi gruodžio 31 dieną (129 str.) – tai ir finansų teisės pamatinė norma. Šie du pavyzdžiai iliustruoja, jog tam tikros teisės normos, būdamos konstitucinėmis, kartu yra ne tik konstitucinės teisės, bet ir kitų teisės šakų normos. Jos yra fundamentalios, nes įtvirtintos Konstitucijoje. Jos grindžia tas teisės šakas. Pagal savo dalyką (reguliuojamus visuomeninius santykius) jos priskirtinos toms teisės šakoms, kurios reguliuoja atitinkamus teisinius santykius, tačiau pagal savo teisinę galią jos yra „iškeltos virš“ kitų šių šakų normų [12].

Kita vertus, teisės konstitucionalizacijos kontekste negalima apsiriboti *statišku* konstatavimu, kad tam tikros nuostatos (normos) vienu metu yra *ir* konstitucinės teisės, *ir* kurios nors šakos (galbūt kelių šakų) normos. Būtent – tam tikros normos *pirmiausia* yra tam tikrų teisės šakų nuostatos (normos) arba (jeigu jų turinys yra ypač platus) gal net daugelio arba net visų teisės šakų nuostatos (normos). Jų eskalavimas iki konstitucijos lygmens ir yra minėtasis teisės konstitucionalizacijos *bottom-up* aspektas. Šiuo požiūriu nebus pernelyg didelė erezija tvirtinti, jog *pati konstitucija yra teisės konstitucionalizacijos rezultatas* (nors ir labai tautologiškai skamba šis teiginys).

4. Aptariamasis teisės konstitucionalizacijos aspektas – dar vienas įrodymas, kad konstitucinės teisės negalima suprasti kaip teisės šakos greta tų teisės sričių, kurios gali būti išskiriamos pagal reguliavimo dalyką, t. y. greta teisės šakų *per se*. Skirstymas į teisės šakas – tai horizontali ordinarinės ir tik ordinarinės teisės diferenciacija; šis skirstymas netaikytinas aukštesniajai teisei [13]. Konstitucinę teisę nuo ordinarinės teisės skiria aukščio dimensija [14]. *Konstitucinė teisė nėra teisės šaka* [15]. Teisės sistemoje ji išskiriama ne horizontaliai, o vertikalčiai. *Tik nebūdama teisės šaka konstitucinė teisė gali būti kitų teisės šakų pagrindas* taip, kaip paprastieji įstatymai gali būti grindžiami konstitucija būtent dėl to, kad konstitucija nėra paprastasis įstatymas. Pažymėtina, kad lietuviškoje teisės teorijos literatūroje vertikalusis teisės sistemos diferenciacijos aspektas tiesiog nutylimas [16].

Tvirtinimas, kad horizontalus skirstymas į šakas nepritaikytinas aukštesniajai teisei, t. y. konstitucinei teisei, toli gražu neneigia galimybės konstruoti konstitucinės teisės sistemą ir dalykiniu principu (pagal konstitucinius institutus) bei tokio konstravimo tikslingumo. Pavyzdžiui, normos, reguliuojančios valstybės valdžios institucijų sudarymą ir veiklą, savo dalyku skiriasi nuo normų, reguliuojančių valstybės biudžeto procesą (nors esama normų, reguliuojančių ir viena, ir kita). Aukštesniosios teisės lygiu yra tik vienintelė „šaka“ – tai pati konstitucinė teisė [17].

5. Kadangi konstitucija nustato tam tikrų (įvairių teisės šakų reguliuojamų) visuomeninių santykių *pagrindus*, ji (dažniausiai) nebūna (ir negali būti) labai detali. Daugelis konstitucijos nuostatų yra gana bendros, jose formuluojamos elgesio taisyklės, nepaisant jų imperatyvumo, palieka plačią diskreciją įstatymų leidėjui (ir kitiems teisėkūros subjektams) jas konkretinti žemesnio lygmens teisinį reguliavimą orientuojant tik į tai, kad nebūtų peržengiamos tam tikros konstitucijoje nubrėžtos ribos. Visuotina sutariama, kad konstitucinių normų struktūra stokoja vieno arba dviejų „tradicinių“ elementų (hipotezės, o ypač sankcijos). Tai skatina kai kuriuos konstitucionalistus bei teisės teoretikus arba tvirtinti, kad konstitucinės *normos* yra „netipiškos“ teisės normos (taigi galbūt ir ne normos apskritai), arba pripažinti skirtingų teisės sričių normų struktūros įvairovę, arba peržiūrėti „tradicinę“ teisės normos, kaip trinario darinio, sampratą, arba apskritai neigti konstitucijos nuostatų normiškumą. Kur kas rečiau pabrėžiama, kad konstitucijose didžioji dalis nuostatų formuluojamos kaip konstituciniai principai, o ne kaip griežtos struktūros normos.

Kita proga jau esu rašęs [18], kad Konstitucija, būdama visos teisės sistemos pagrindas, tikrai nėra laikytina „kodeksų kodeksu“, sąvadu, kuriame visi konstitucinę reikšmę turintys visuomeniniai santykiai turi arba gali būti detalčiai reguliuojami (juolab „klasikinės“ trinarios struktūros normomis). Įstatymų leidėjas ir kiti teisėkūros subjektai paprastai turi diskreciją konkretinti ir detalizuoti Konstitucijos nuostatas, taip pat teisiškai reguliuoti santykius, kurie Konstitucijoje tiesiogiai nėra reglamentuojami. Svarbu, kad tai darydami teisėkūros subjektai neperžengtų Konstitucijoje nubrėžtų jų diskrecijos ribų, nepažeistų konstitucinių principų. Yra pagrindo į Konstituciją žvelgti kaip į pamatinių, visą teisės sistemą grindžiančių principų „rinkinį“, sistemą. Tai nepaneigia Konstitucijos normatyvumo, nes teisės principai taip pat yra normatyvinės tikrovės elementas [19]. Be to, požiūris į Konstituciją kaip į *pirmiausia* principų „rinkinį“ neneigia konstitucinių normų kaip konstitucinių nuostatų, įtvirtintų konstitucijos tekste. Priešingai, daugelis konstitucinių principų kaip tik ir yra įtvirtinti konstitucinėse normose, jose atsispindi, yra iš jų išvedami. Tačiau tik kai kurie konstituciniai principai formuluojami *kaip* konstitucijos normos. Konstitucinių principų turinio atskleidimas – sudėtinė (ir, matyt, svarbiausia) konstitucijos aiškinimo veiklos dalis, pagrindžianti konstitucinės jurisprudencijos ir konstitucinės doktrinos svarbą [20].

Konstitucinių principų vaidmenį dar teks apmąstyti. Viena vertus, jie koordinuoja, organizuoja į darnią visumą visas konstitucijos nuostatas, neleidžia atsirasti vidiniams prieštaravimams konstitucijoje, determinuoja teisinį reguliavimą, teikia pagrindą visų žemesnės galios teisės aktų verifikavimui ir taip leidžia užtikrinti konstitucijos viršenybę [21]. Pakeitus atskiras konstitucijos normas gali (nors, aišku, nebūtinai turi) likti galioti tas pats konstitucinis principas (pvz., savivaldybių tarybų kadenciją „pailginus“ nuo trejų iki ketverių arba penkerių metų „išsitenkama“ savivaldybių tarybų rinkimų periodiškumo principo „ribose“). Šiuo atžvilgiu konstituciniai principai yra ir *konstitucijos stabilumo veiksnys*. Jie yra savotiškas konstitucinio reguliavimo „karkasas“, ant kurio gali būti „lipdoma“ norminė medžiaga. Matyt, turi racijos konstitucinių principų lyginimas su objektyviais politiniais ir kibernetiniais, taip pat pačios teisinės materijos vidiniais dėsniniais [22].

Konstituciniai principai (kaip ir teisės principai apskritai) dėl savo bendrumo (lyginant su konstitucinėmis normomis) ir yra tas pagrindinis konstitucijos teksto elementas, kuriam reikalingas aiškinimas, ir kartu – raktas į „gyvąją“, nuolat besivystančią konstituciją kaip konstitucijos „pradinio teksto“ ir konstitucinės doktrinos vienovę [23]. Jeigu konstitucinė kontrolė ir jos neišvengiamas rezultatas – konstitucinė jurisprudencija – (ir) gali būti apibūdinamos kaip įsiveržiančios į teisėkūros sritį, tai tik tuo mastu, kuriuo aiškinami ir kartu plėtojami konstituciniai principai.

Taip konstituciniai principai (paradoksaliai?) užtikrina abi (iš pirmo žvilgsnio sunkiai suderinamas) konstitucijos „egzistencines sąlygas“ – konstitucijos stabilumą ir jos dinamiškumą, gebėjimą prisitaikyti prie kintančių socialinių (plačiausia šio žodžio prasme) sąlygų.

6. Kartu su konstitucinių principų koordinaciniu ir determinaciniu vaidmeniu organizuojant į darnią visumą visą konstitucinį reguliavimą, visas konstitucijoje įtvirtintas nuostatas, greta jų verifikacinės funkcijos užtikrinant konstitucijos viršenybę, greta jų reikšmės konstitucijos stabilumui ir dinamiškumui pažymėtinas dar vienas konstitucinių principų „potencialo“ aspektas. Konstituciniai principai leidžia geriau suvokti *konstitucijos dvasią* – tas vertybes bei siekius, kuriuos konstitucijos autorius įtvirtino konstitucijoje pasirinkdamas vienokią ar kitokią jos nuostatų lingvistinę formą, nustatydamas vienokias ar kitokias *normas*. Konstituciniai principai išreiškiami, įkūnijami atskirose normose, tačiau dažnai būtent konstitucinių normų visuma drauge su tiesiogiai įtvirtintais (pirminiais) konstituciniais principais leidžia teigti, jog konstitucijoje įtvirtinta tam tikra vertybė arba siekis.

Konstituciniai principai neretai gali, o kai kada net turi būti aiškinami plečiamai. Būtent toks aiškinimas leidžia matyti visą konstitucijos tekstą ir kontekstą ir gali būti esminė sąlyga neleidžiant *konstitucijos raidei dominuoti prieš konstitucijos dvasią* [24]. Neturėtų būti laikomi pagrįstais kartais išsakomi „perspėjimai“, jog konstitucinė jurisprudencija ir konstitucinė doktrina negalinčios tapti teisėkūra, jog jos turinčios neperžengti negatyvios įstatymų leidybos funkcijos ribų ir nesiimti „kurti normų“ (paprastai taip pravardžiuojamas *principo aiškinimas*), bei su jais susiję (galimi) priekaištai, kad plečiamasis konstitucijos nuostatų aiškinimas apskritai neleistinas. Tokio „perdėto susilaikymo“ rezultatas būtų tas, kad kai kurios (galbūt gana daug) didingos konstitucijos formuluotės būtų veikiau lozungai, o ne pozityvaus teisinio reguliavimo instrumentai, operacionalūs teisiniai imperatyvai, į kuriuos turėtų ir, svarbiausia, galėtų būti orientuojama teisinė praktika. Antai Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas teismų nepriklausomumo principas būtų aiškiai deklaratyvus (ir galbūt bent iš dalies fiktyvus) be konstitucinės doktrinos, suformuluotos *inter alia* Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d., 1999 m. gruodžio 21 d., 2001 m. liepos 12 d. nutarimuose, 2000 m. sausio 12 d. sprendime [25]. Valdžių padalijimo principas, formuluotas ir plėtotas keliose dešimtyse Konstitucinio Teismo nutarimų, taip pat neturėtų apibrėžto ir sistemingo turinio [26]. Demokratinėje pilietinėje valstybėje nekeliantis abejonių pasaulietinės valstybės imperatyvas Lietuvos konstitucinio reguliavimo kontekste galėjo būti tik nekonkretus, aiškių kriterijų neturintis „pageidavimas“, kol atitinkama doktrina (bent jos fragmentai) nebuvo suformuluota Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarime [27]. Ypač pažymėtina, kad be Konstitucinio Teismo doktrinos „laisvai interpretuojama“ deklaracija galėtų likti Konstitucijos preambulėje skelbiamas (ir kaip teisinės valstybės principas visoje Konstitucijoje įtvirtintas) atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis, suponuojantis

inter alia teisės normų bendrą ir išankstinį pobūdį, prieinamumą ir galėjimą jas žinoti, normų „adresatų“ pajėgumą elgtis pagal teisės normų reikalavimus, teisės normų aiškumą ir neprieštaringumą, negalimumą bausti už tai, kas nebuvo uždrausta, įstatymo viršenybę ir teisės aktų hierarchiją, prigimtinį teisingumą, tinkamą teisinį procesą, teisėtų lūkesčių apsaugą, teisinių priemonių proporcingumą siekiamam tikslui ir kt. [28].

Konstitucijos dvasios primatas prieš Konstitucijos raidę (anaiptol neneigiant lingvistinio–verbalinio aiškinimo metodo reikšmės) konstitucinėje jurisprudencijoje įsitvirtina palengva, „byla po bylos“ kaupiant konstitucinę doktriną kiekvienu atskiru klausimu. Šį fragmentišką (ir kartais labai prieštarinę) procesą galima pailustruoti tokiu pavyzdžiu. Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 11 d. nutarime konstatuojama, jog Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalies nuostata, kad galioja tik paskelbti įstatymai, „reiškia, kad įstatymai negalioja ir negali būti taikomi, jei jie nėra oficialiai paskelbti. Oficialus įstatymų paskelbimas laikantis Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytos tvarkos yra būtina sąlyga ne tik tam, kad įstatymai įsigaliotų, bet ir kad teisinių santykių subjektai žinotų, kokie įstatymai galioja, koks yra jų turinys, ir juos vykdytų. Demokratinėje teisinėje valstybėje negali būti nepaskelbtų įstatymų. // Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalyje taip pat atsispindi teisės principas, jog paskelbti įstatymai galioja į ateitį ir neturi grįžtamosios galios (*lex retro non agit*). Taigi įstatymai taikomi tiems faktams ir pasekmėms, kurios atsiranda po šių įstatymų įsigaliojimo. Reikalavimas, kad paskelbti įstatymai galiotų į ateitį ir neturėtų grįžtamosios galios – svarbi teisinio tikrumo prielaida, esminis teisės viešpatavimo, teisinės valstybės elementas“; „teisės principas, jog paskelbti įstatymai galioja į ateitį ir neturi grįžtamosios galios, sietinas su konstituciniais teisingumo, humanizmo principais. <...> kad priimti įstatymai, panaikinantys veikos baudžiamumą ar sušvelninantys atsakomybę, turi grįžtamąją galią (*lex benignior retro agit*)“ [29]. Tačiau jeigu Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalies nuostata, kad galioja tik paskelbti įstatymai, būtų aiškinama *tik pagal raidę* ir atsižvelgiant į tai, kad Konstitucijos tekste nėra *analogiškos* (tiesiogiai suformuluotos) nuostatos dėl poįstatyminių teisės aktų, tai privestų prie absurdiškos išvados, esą poįstatyminiams aktams paskelbimo reikalavimas netaikomas. Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d. nutarime konstatuojama: „Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas. Vienas iš teisinės valstybės principo elementų yra tas, kad teisės aktų galia nukreipta į ateitį. <...> Teisinės valstybės principo esminis elementas taip pat yra tas, kad galioja tik paskelbti teisės aktai. Teisė negali būti nevieša. Konstituciniai reikalavimai, kad galiotų tik paskelbti teisės aktai ir kad jie galiotų į ateitį, – svarbi teisinio tikrumo prielaida. Pagal Konstituciją Vyriausybė, spręsdama valstybės valdymo reikalus, visada turi priimti nutarimus, ir jie turi būti paskelbti nepriklausomai nuo to, ar Vyriausybės priimami teisės aktai yra norminiai, ar individualūs, taip pat nepriklausomai nuo to, kokiam subjektui ar subjektų ratui jie skirti“ [30]. Neneigiant adekvataus aiškinimo, pateikto Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 11 d. nutarime, reikšmės ir pagrįstumo toje konkrečioje byloje (tokią aiškinimo apimtį diktavo *tos* bylos logika), žmogaus teisių apsaugos bei pagarbos teisei užtikrinimo požiūriu Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalies nuostatos plečiamojo aiškinimo pranašumas yra akivaizdus.

Žinoma, profesinė akademinė diskusija dėl to, ar tam tikroje byloje Konstitucinis Teismas nesukūrė naujos *konstitucinės* normos, toleruotina ir gali būti net labai vaisinga, tačiau manytina, kad (bent kai kada) vengimas kurti naują normą gali apskritai užkirsti kelią atitinkamo konstitucinio principo plėtojimui, taip pat duoti peno įtarimams, ar konstitucijos aiškintojas nevengia aiškinti konstitucijos dėl politinių ar kitų neteisinių sumetimų. Be to, net ir preziumuojamas naujos *normos* sukūrimas gali būti iš dalies pateisinamas, jeigu taip užpildoma tikra ar tariama teisinio reguliavimo spraga, o pati tariamai sukurta norma nubrėžia iš *konstitucijos* kildinamus orientyrus, kuriais toliau turi vadovautis teisėkūros subjektai.

PASTABOS IR LITERATŪRA

1. Plg.: **Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E., Maksimaitis M. et al.** Lietuvos konstitucinė teisė (2 leid.). – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002. P. 105–106.
2. Čia vartojamas terminas „*valdžios sąranga*“, o ne „*valdžių sąranga*“ tam, kad pateikiami teiginiai galėtų būti pritaikomi ir toms valstybėms, kuriose nėra valdžių padalijimo principo.
3. Žr.: **Kelsen H.** The Function of a Constitution / translated by I. Stewart / R. Tur & W. Twining. Essays on Kelsen. – Oxford: Clarendon Press, 1986.
4. Plg., pvz., **Šimašius R.** Teisinis pliuralizmas: socialinių mokslų daktaro disertacija. – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
5. Plg., pvz., **Lane J.-E.** Constitutions and Political Theory. – Manchester & New York, 1996. P. 10–14.
6. Plg., pvz., **Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E., Maksimaitis M. et al.** Op. cit. P. 108–109.
7. Žr., pvz., **Sartori G.** Lyginamoji konstitucinė inžinerija: Struktūrų, paskatų ir rezultatų tyrimas / vertė E. Kūris. – Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2001. P. 190–195.
8. **Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E., Maksimaitis M. et al.** Op. cit. P. 190.
9. Plg.: Lietuvos Respublikos įstatymo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos 5 straipsnis. Apie šio įstatymo konstitucinę reikšmę žr.: **Kūris E.** Koordinaciniai ir determinaciniai konstituciniai principai (1) // Jurisprudencija. 2002. Nr. 26. P. 35.
10. **Sartori G.** Op. cit. P. 192.
11. Plg.: **Kūris E.** Konstituciniai principai ir Konstitucijos tekstas (1) // Jurisprudencija. 2001. Nr. 23. P. 62–64.
12. Plg.: **Kūris E.** Konstituciniai principai ir Konstitucijos tekstas (1). P. 64.
13. Apie konstitucinę teisę kaip aukštesniąją teisę žr.: **Jarašiūnas E.** Konstitucija ir įstatymas: Kelios interpretavimo problemos // Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas. – Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2002.
14. Plg.: **Kūris E.** Konstituciniai principai ir Konstitucijos tekstas (1). P. 64.
15. Bandyką suderinti du požiūrius – į konstitucinę teisę kaip į „aukštesniąją“ teisę ir kaip į teisės šaką, skiriant konstitucinę teisę plačiąja prasme ir konstitucinę teisę siaurąja prasme, žr.: **Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E., Maksimaitis M. et al.** Op. cit. P. 35–37. Plg.: **Bogdanova N.** Sistema nauki konstitucionnogo prava. – Moskva: Jurist, 2001. S. 155–156; **Gadžiev G.** Konstitucionnye principy rynočnoj ekonomiki: Razvitie osnov graždanskogo prava v rešenijach Konstitucionnogo Suda Rossijskoj Federicii. – Moskva: Jurist, 2002. S. 15–16.
16. Kita vertus, vertikalioji teisės aktų (ypač norminių aktų) diferenciacija yra savaime suprantamas dalykas. Plg.: **Vaišvila A.** Teisės teorija. – Vilnius: Justitia, 2000; **Vansevičius S.** Valstybės ir teisės teorija. – Vilnius: Justitia, 2000.
17. Supranacionalinės teisės augimas ir jos diferenciacija gali paskatinti ir aukštesniosios teisės diferenciaciją. Bet kol supranacionalinė teisė (pvz., Europos Bendrijų teisė) nėra savaime tapatinama su konstitucine teise, tol radikali konstitucinės teisės diferenciacija yra mažai tikėtina.
18. Plg.: **Kūris E.** Konstituciniai principai ir Konstitucijos tekstas (1). P. 59–61.
19. Pasak M. Safjano, „bendrieji konstituciniai principai vis tiek yra pripildyti normatyvinės materijos“ (**Safjan M.** Rol konstitucionnyh sudov v procese sozdaniya konstitucionnogo prava // Konstitucionnoe pravosudie na rubeže vekov. – Maskva: Norma, 2002. S. 134).
20. Plg.: **Kūris E.** Konstituciniai principai ir Konstitucijos tekstas (2) // Jurisprudencija. 2002. Nr. 24. P. 61–65.
21. Plg.: **Kūris E.** Konstituciniai principai ir Konstitucijos tekstas (1). P. 54–56.
22. Plg.: **Kovačev D.** Konstitucionnyj princip: jego poniatie, real'nost' i fiktivnost' // Žurnal rossijskogo prava. 1997. No. 9. S. 73.
23. Apie „gyvąją konstituciją“ žr.: **Kūris E.** Konstitucija ir jos aiškinimas // Politologija. 1999. Nr. 2.
24. Apie atvejį, kai konstitucinėje doktrinoje Konstitucijos raidė dominuoja prieš Konstitucijos dvasią, žr.: **Kūris E.** „Politinių klausimų jurisprudencija ir Konstitucinio Teismo *obiter dicta*: Lietuvos Respublikos Prezidento institucija pagal Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimą“ // Politologija. 1998. Nr. 1. P. 10–11, 71.
25. Žr.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. kovo 31 d. nutarimo Nr. 465 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 46 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 4 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymui, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų“ (Žin., 1995. Nr. 101–2264); Lietuvos

Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14, 25¹, 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69¹ ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 109–3192); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 12 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo išaiškinimo“ (*Žin.*, 2000 Nr. 4–100); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 dalių, 5 straipsnio 1 ir 3 dalių, 7 straipsnio 3 dalies 1 punkto, 4, 5 ir 6 dalių, šio įstatymo priedėlio II skirsnio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 priedėlio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymo 9 straipsnio, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaukos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinosios bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaukos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 62–2276).

26. Žr.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 1993 m. birželio 17 d. Seimo nutarimo „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1994. Nr. 7–116); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 10 straipsnio septintosios dalies nuostatos, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 55 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr. 470 patvirtintos Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo tvarkos dalinio pakeitimo“ 1.2 punkto nuostatos, 2.1 punkto ir jo 1, 2 bei 3 papunkčių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1995. Nr. 89–2007); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. kovo 31 d. nutarimo Nr. 465 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 46 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 4 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymui, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų““ (*Žin.*, 1995. Nr. 101–2264); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gruodžio 5 d. nutarimo „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos narių paskyrimo“ pripažinimo netekusiu galios ir Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos sudarymo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1997. Nr. 49–1173, Nr. 50); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ galiojimo sustabdymo laikinasis įstatymas atitinka Lietuvos Respublikos Konstituciją“ (*Žin.*, 1997. Nr. 104–2645); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gruodžio 10 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1998. Nr. 5–99); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. balandžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 29 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. vasario 25 d. nutarimo „Dėl V. Nikitino atleidimo iš generalinio prokuroro pareigų“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1998. Nr. 39–1044); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. balandžio 20 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. birželio 1 d. nutarimo Nr. 647 „Dėl sutikimo vykdyti viešąjį pirkimą uždarojo konkurso būdu ir lėšų skyrimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos vyriausybės įstatymo 8 straipsniui“ (*Žin.*, 1999. Nr. 36–1094); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. birželio 3 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. gegužės 22 d. nutarimo Nr. 620 „Dėl buvusių Statybos ir urbanistikos ministerijos, Europos reikalų ministerijos, Ryšių ir informatikos mi-

nisterijos ir jų institucijų reorganizavimo tvarkos bei terminų“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 22 straipsnio 2 punktui, 29 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 1 straipsniui ir Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 4 straipsniui“ (*Žin.*, 1999. Nr. 50–1624); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. liepos 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 1998 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 10 straipsnio 4 punkto, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 27 d. nutarimo Nr. 105 „Dėl Lietuvos standartizacijos departamento prie Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos reorganizavimo“ 2 punkto, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 30 d. nutarimo Nr. 117 „Dėl Lietuvos zoologijos sodo steigėjo teisių perdavimo“ 2 punkto ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. kovo 30 d. nutarimo Nr. 366 „Dėl kai kurių Žemės ir miškų ūkio ministerijos funkcijų perdavimo Aplinkos apsaugos ministerijai ir Miškų ir saugomų teritorijų departamento prie Aplinkos apsaugos ministerijos įsteigimo“ 3 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1999. Nr. 61–2015); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 8 straipsnio 2 ir 4 dalių, 9 straipsnio 1 dalies 4 punkto ir 4 dalies, 22 straipsnio 1 punkto, 24 straipsnio 2 dalies 5 bei 11 punktų, 26 straipsnio 3 dalies 7 punkto, 31 straipsnio 2, 4 dalių ir 6 dalies 2 punkto, 37 straipsnio 4 dalies, 45 straipsnio 4 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1999. Nr. 101–2916); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14, 25¹, 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69¹ ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1999. Nr. 109–3192); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo išaiškinimo“ (*Žin.*, 2000. Nr. 4–100); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 10 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo 8 straipsnio 3 dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. 829 „Dėl 1939–1990 metų okupacijų represinių struktūrų, tarnybų ir pareigų, kurias ėjusiems asmenims neskiriamos nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, sąrašo patvirtinimo“ patvirtinto sąrašo „1939–1990 metų okupacijų represinės struktūros, tarnybos ir pareigos, kurias ėjusiems asmenims neskiriamos nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos“ 9 bei 12 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 4 daliai“ (*Žin.*, 2000. Nr. 14–370); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. spalio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui“ (*Žin.*, 2000. Nr. 88–2724); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 40 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir 251 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 ir 2 straipsnių, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 27 straipsnio 5 dalies, 50 straipsnio 3 ir 9 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2000. Nr. 105–3318); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 276 patvirtintos Įmonių finansinių prievolių mokėjimo bankroto procedūrų metu tvarkos 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir 1992 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatymo (su 1994 m. gegužės 19 d. pakeitimais ir papildymais) 6 straipsnio 7 dalies 2 punktui“ (*Žin.*, 2001. Nr. 62–2276); Lietuvos Respublikos 2001 m. liepos 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 dalių, 5 straipsnio 1 ir 3 dalių, 7 straipsnio 3 dalies 1 punkto, 4, 5 ir 6 dalių, šio įstatymo priedėlio II skirsnio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 priedėlio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymo 9 straipsnio, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr.689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vado-

- vaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, Nr. 62–2276); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo (2000 m. gruodžio 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų dydį ir išlyginimą lemiančių rodiklių tvirtinimo 2001, 2002 ir 2003 metams įstatymo ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2002. Nr. 5–186); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio, Lietuvos Respublikos mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1, 2 ir 3 straipsnių, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2002. Nr. 72–3080).
27. Lietuvos Respublikos 2001 m. birželio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 1 straipsnio 5 punkto, 10 straipsnio 3 ir 4 dalių, 15 straipsnio 1 dalies, 20 straipsnio, 21 straipsnio 2 punkto, 32 straipsnio 2 dalies, 34 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių, 35 straipsnio 2 ir 5 punktų, 37 straipsnio 2 punkto ir 38 straipsnio 2 ir 3 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 49–1424).
28. 28. Žr.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. kovo 16 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. lapkričio 23 d. nutarimo Nr. 872 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. spalio 16 d. nutarimo Nr. 773 dalinio pakeitimo“ atitikimo Įmonių įstatymo 14 straipsnio antrajai daliai ir įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ (*Žin.*, 1994. Nr. 22–366); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. liepos 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. gegužės 17 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 15 d. nutarimo Nr. 470 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo“ dalinio pakeitimo“ 2.2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui ir Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (*Žin.*, 1994. Nr. 56–1103); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. lapkričio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1994. Nr. 91–1789); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtąjį protokolą 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1995. Nr. 9–199); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 10 straipsnio septintosios dalies nuostatos, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 55 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 15 d. nutarimu Nr. 470 patvirtintos Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ įgyvendinimo tvarkos dalinio pakeitimo“ 1.2 punkto nuostatos, 2.1 punkto ir jo 1, 2 bei 3 papunkčių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1995. Nr. 89–2007); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. kovo 31 d. nutarimo Nr. 465 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 124 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų, valstybinio arbitražo, prokuratūros bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 46 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 4 straipsnio pirmajai daliai, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymui, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų“ (*Žin.*, 1995. Nr. 101–2264); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 8 straipsnio antrosios dalies 4 punkto ir ketvirtosios dalies normos atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1995. Nr. 106–2381); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 10 straipsnio pirmosios dalies bei 50 straipsnio pirmosios dalies normų ir Lietuvos Respublikos valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymo 2 straipsnio antrosios dalies bei 14 straipsnio šeštosios dalies nuostatų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1996. Nr. 9–228); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. rugpjūčio 30 d. nutarimo Nr. 1164 „Dėl dalies žemės ūkio ministerijos įmonių paskolų kapitalizavimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos biudžeto

tinės sandaros įstatymo 13 straipsniui, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 9 straipsniui ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 43 straipsnio 1 daliai“ (*Žin.*, 1996. Nr. 20–537); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos komercinių bankų įstatymo 37 straipsnio pirmosios dalies 7 punkto, 39 straipsnio, 40 straipsnio pirmosios bei antrosios dalių, 45 straipsnio ir 46 straipsnio antrosios bei trečiosios dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1996. Nr. 36–915); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos butų privatizavimo įstatymo 5 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1996. Nr. 114–2643); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. gruodžio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės paslapčių ir jų apsaugos įstatymo 5 ir 10 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. kovo 6 d. nutarimų Nr. 309 ir 310 atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso normoms“ (*Žin.*, 1996. Nr. 126–2962); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 ir 30 straipsnių, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 1, 3 ir 11 straipsnių, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 179 „Dėl alkoholio reklamos kontrolės“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1997. Nr. 15–314); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1997. Nr. 40–977); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gruodžio 5 d. nutarimo „Dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos narių paskyrimo“ pripažinimo netekusiu galios ir Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos sudarymo“ atitikimo Konstitucijai“ (*Žin.*, 1997. Nr. 49–1173, Nr. 50); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 195 straipsnio penktosios dalies ir 242 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1997. Nr. 91–2289); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 50 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1997. Nr. 104–2645); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. kovo 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 777 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. vasario 3 d. nutarimo Nr. 77 „Dėl kainodaros reguliavimo“ dalinio pakeitimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, susijusių su šiluminės energijos, elektros energijos bei gamtinių dujų kainų nustatymu, dalinio pakeitimo bei pripažinimo netekusiais galios“ atitikimo Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos““ (*Žin.*, 1998. Nr. 29–784); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. liepos 9 d. nutarimas „Dėl 1996 m. liepos 2 d. ir 1997 m. sausio 9 d. įstatymų, kuriais buvo padaryti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimai ir papildymai, atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1998. Nr. 63–1827); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1998. Nr. 109–3004); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 255 straipsnio 4 ir 5 dalių, 256 straipsnio 4 dalies, 260 straipsnio 4 dalies, 280 straipsnio 1, 2 ir 6 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1999. Nr. 15–402); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ 1 ir 2 straipsnių, 3 straipsnio 2 dalies, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl SSRS valstybės saugumo komiteto (NKVD, NKGB, MGB, KGB) vertinimo ir šios organizacijos kadrinių darbuotojų dabartinės veiklos“ įgyvendinimo įstatymo 1 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1999. Nr. 23–666); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto 259 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1999. Nr. 42–1345, Nr. 43); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. birželio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 852 „Dėl Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo įgyvendinimo tvarkos“ patvirtintos Namų perdavimo bendrijai tvarkos 2.1.2 papunkčio ir 3 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo 20 straipsnio 3 daliai“ (*Žin.*, 1999. Nr. 56–1813); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14, 25¹, 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69¹ ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 1999. Nr. 109–3192); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 7

d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo 6 straipsnio 2 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2000. Nr. 3–78); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo išaiškinimo“ (*Žin.*, 2000. Nr. 4–100); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 14 d. nutarimo Nr. 36 „Dėl 1998 metų pavyzdžio banderolių tabako gaminiams ir alkoholiniams gėrimams ženklinti įvedimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos įmonių įstatymo 8 straipsnio 1 daliai ir 12 straipsnio 1 daliai“ (*Žin.*, 2000. Nr. 17–419); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. kovo 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. gegužės 9 d. nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.14 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 15 bei 16 straipsniams ir Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 4 daliai bei 9 straipsniui“ (*Žin.*, 2000. Nr. 23–585); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. kovo 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. spalio 6 d. sprendimo atvesti Seimo nutarimo „Dėl specialiosios tyrimo komisijos sudarymo“ projektą ir Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. spalio 6 d. nutarimo „Dėl Seimo narių grupės 1998 m. rugsėjo 28 d. teikimo „Dėl apkaltos proceso Seimo nariui Audriui Butkevičiui inicijavimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto 24 straipsnio 1 daliai, 238 straipsniui, 239 straipsnio 1 bei 3 dalims, 241 ir 243 straipsniams“ (*Žin.*, 2000. Nr. 28–784); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. balandžio 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 731–19 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos operatyvinės veiklos nuostatų“ 4.7 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 7 punktu“ (*Žin.*, 2000. Nr. 30–840); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 straipsnio 12 dalies, 7 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 11 straipsnio 1 dalies ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 1981 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 39–1105); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 118¹, 156¹ straipsnių, 267 straipsnio 5 punkto ir 317¹ straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2000. Nr. 80–2423); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. spalio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl strateginio investuotojo pripažinimo“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymui“ (*Žin.*, 2000. Nr. 88–2724); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 40 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir 251 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 ir 2 straipsnių, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 27 straipsnio 5 dalies, 50 straipsnio 3 ir 9 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2000. Nr. 105–3318); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 5–143); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto 23 straipsnio, 38 straipsnio 2 dalies, 41 straipsnio 5 dalies, 152 straipsnio 5 dalies, 155 straipsnio 4 dalies, 156 straipsnio 5 dalies, 180 straipsnio, 208 straipsnio 4 bei 11 dalių ir 231 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 10–295); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. vasario 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 26 straipsnio 3 ir 4 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 14–445); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2, 3, 4 ir 5 dalių, 12 straipsnio 3 punkto, 16 straipsnio 3 dalies ir šio straipsnio 9 dalies 5 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl šio įstatymo 5 straipsnio 2, 3, 4 bei 5 dalių ir 12 straipsnio 3 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo 8 straipsniui“ (*Žin.*, 2001. Nr. 29–938); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 19 straipsnio 8 dalies 9 punkto ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. balandžio 10 d. nutarimu Nr. 436 „Dėl ginklų ir šaudmenų apyvartą reglamentuojančių taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Medžioklinių ginklų apyvartos taisyklių 14.9 ir 57.2 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“

(*Žin.*, 2001. Nr. 33–1108); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. birželio 28 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4, 14 straipsnių papildymo ir 5 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4, 14 straipsnių papildymo ir 5 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 1307 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 4 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo projektų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo (1999 m. gegužės 4 d. redakcija) 7 bei 13 straipsniams ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (1998 m. lapkričio 17 d. redakcija) 15 straipsnio 30 punktui“ (*Žin.*, 2001. Nr. 56–1997); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 dalių, 5 straipsnio 1 ir 3 dalių, 7 straipsnio 3 dalies 1 punkto, 4, 5 ir 6 dalių, šio įstatymo priedėlio II skirsnio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 priedėlio, Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymo 9 straipsnio, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimo Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimo Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimo Nr. 1494 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 30 d. nutarimo Nr. 689 „Dėl teisėtvarkos, teisėsaugos ir kontrolės institucijų vadovaujančiųjų pareigūnų ir valdininkų darbo apmokėjimo“ dalinio pakeitimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 62–2276); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. spalio 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 85–2297); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 22 d. posėdžio protokolą įrašyto Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimo „Dėl kompanijos „Danisco Sugar“ A/S prašymo įsigyti cukraus pramonės įmonių akcijų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 3 bei 8 straipsnių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2001. Nr. 102–3636); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. sausio 14 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo (2000 m. gruodžio 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų dydį ir išlyginimą lemiančių rodiklių tvirtinimo 2001, 2002 ir 2003 metams įstatymo ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ekonominių santykių valstybinio reguliavimo įstatymo 16 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2002, Nr. 5–186); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 48 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2002. Nr. 69–2832); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 39 straipsnio, Lietuvos Respublikos mokslo ir švietimo ilgalaikio finansavimo įstatymo 1, 2 ir 3 straipsnių, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto 172 straipsnio 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2002. Nr. 72–3080); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2000 m. liepos 11 d. redakcija) 27 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 57 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (1997 m. gegužės 22 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (2002 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 6 punkto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies (1961 m. birželio 26 d. redakcija) ir 75 straipsnio 1 dalies (1975 m. sausio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2002. Nr. 93–4000); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (*Žin.*, 2002. Nr. 104–4675).

29. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 11 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2001. Nr. 5–143).
30. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas „Dėl į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 22 d. posėdžio protokolą įrašyto Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimo „Dėl kompanijos „Danisco Sugar“ A/S prašymo įsigyti cukraus pramonės įmonių akcijų“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 3 bei 8 straipsnių nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2001. Nr. 102–3636). Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas dar 1994 m. kovo 16 d. nutarime konstatavo: „Įstatymo ar kito teisės akto galia nukreipiama į ateitį. Negalima iš asmens reikalauti laikytis taisyklių, kurių jo veiklos metu nebuvo ir todėl jis negalėjo žinoti būsimų reikalavimų.“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. lapkričio 23 d. nutarimo Nr. 872 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. spalio 16 d. nutarimo Nr. 773 dalinio pakeitimo“ atitikimo Įmonių įstatymo 14 straipsnio antrajai daliai ir įstatymui „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos““ (Žin., 1994. Nr. 22–366)).

The Spirit of the Constitution

Assoc. Prof. Dr. Egidijus Kūris

*Constitutional Court of the Republic of Lithuania
Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University*

SUMMARY

The article deals with the concept of the constitution which is analyzed on the basis of distinction between the normative and the descriptive methods. It is asserted that „the constitutional minimum“ consists solely of power organization relations, while indication, in the general definition of the constitution, of all other elements of the contents of constitutions (including the human rights catalogue), although universally spread, is based on the descriptive method. Such approach when both normative and descriptive methods are used for defining the constitution reveals the misunderstanding of the difference between the concepts of constitution and constitutionalization: the constitutionalization of law is treated as a one-way development which amounts to the penetration of constitutional standards into ordinary law. However, the constitution itself is a result of the constitutionalization of law, as in this process provisions of various branches of law are escalated to the constitutional level. The constitution, first and foremost, is a set of fundamental principles. The latter safeguard constitution's both „existential conditions“ - its stability and dynamism. Extending interpretation of the constitutional principles assures the primacy of the spirit of the constitution against its letter.